

Handläggare:
Medea Sandbladh
08 508 18 070

Till
Farsta stadsdelsnämnd
2017-04-20

Underlag för budget 2018 med inriktning för 2019 och 2020

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens förslag till underlag för budget 2018 med inriktning för 2019 och 2020.
2. Omedelbar justering.

Kerstin Sandström
stadsdelsdirektör

Innehållsförteckning

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål.....	4
1.1 Ett Stockholm som håller samman.....	4
1.2 Ett klimatsmart Stockholm.....	4
1.3 Ett ekonomiskt hållbart Stockholm.....	4
1.4 Ett demokratiskt hållbart Stockholm.....	4
2 Nämndens verksamhetsområde	5
2.1 Förskoleverksamhet	5
2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid	6
2.3 Äldreomsorg.....	7
2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	8
2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri	8
2.6 Stadsmiljöverksamhet	8
2.7 Ekonomiskt bistånd.....	9
2.8 Arbetsmarknadsåtgärder	9
2.9 Övrigt	9
3 Sammanfattande ekonomisk analys.....	9
3.1 Drift.....	10
3.2 Investeringar.....	10
3.3 Betydande projekt som inte är investeringar.....	11
4 Övriga redovisningar	11
5 Lokalförsörjningsplan.....	13
5.1 Inledning	13
5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler	13
5.3 Kapacitetsbeskrivning.....	14
5.4 Förändringar i lokalbeståndet.....	15
5.5 Kostnadsutveckling.....	19
5.6 Effektiviseringsmöjligheter.....	20
5.7 Övrigt	20

Bilagor

1. SLK-blanketter 2018-2020
2. Äldreboendeplan Östra Söderort 2017
3. Tabellbilaga boendeplan ÖS 2017 170124

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål

1.1 Ett Stockholm som håller samman

- Öka andelen förskollärare i förskolan.
- Utveckla verksamheten för att bättre möta behoven av särskilt stöd till barn, med speciellt fokus på språkutveckling.
- Utforma mötesplatser så att alla känner sig välkomna, särskilt med fokus på flickor, HBTQ-personer och ungdomar med funktionsnedsättning.
- Använda möjligheterna inom digital teknik för att öka kvalitet och delaktighet inom alla nämndens verksamhetsområden.
- Använda möjligheterna inom digital teknik för att effektivisera verksamheterna och förenkla administrationen.
- Stöd och skydd till personer som utsätts för våld i nära relationer behöver utvecklas, bland annat genom insatser riktade mot våldsutövare.
- Rekrytera och behålla kompetenta socialsekreterare och biståndshandläggare och systematiskt följa upp deras arbetsförhållanden för att få stabilitet i verksamheterna.
- Höja kompetensen och anpassa utbudet av insatser från socialtjänsten till ökade behov hos nyanlända som bor i området.
- Behovet av lägenhet i gruppbostad enligt LSS är stort och förvaltningen bevakar kommande planprocesser

1.2 Ett klimatsmart Stockholm

- Farstas invånare ska ha god tillgång till parker och natur med höga rekreations- och naturvärden.
- Minska energiförbrukningen i förvaltningens lokaler.
- Minska mängden skadliga kemikalier genom arbetet med kemikaliesmart förskola.

1.3 Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- En budget i balans.
- Arbeta för att nya förskolor har hyror som ryms inom tilldelad schablon.
- Analysera förutsättningar och vidta åtgärder i de verksamheter som har eller riskerar att få underskott.
- Utveckla uppföljningen för att bättre kunna styra resurser dit de ger bäst effekt inom ramen för nämndens uppdrag.

1.4 Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- Öka kompetensen kring normkritisk pedagogik i förskolan
- Ett hälsofrämjande arbete med fokus på arbetsmiljön utvecklas för att sänka sjukfrånvaron.
- Planera och genomföra jämställdhetsintegrering av nämndens verksamheter.
- Utöka tillgängliga möjligheter och former för invånarnas demokratiska deltagande.

- Öka medarbetares och chefers kompetens kring diskrimineringsgrunder.
- Genomföra lokala utvecklingsprogram.
- Öka medborgarnas upplevelse av trygghet.

2 Nämndens verksamhetsområde

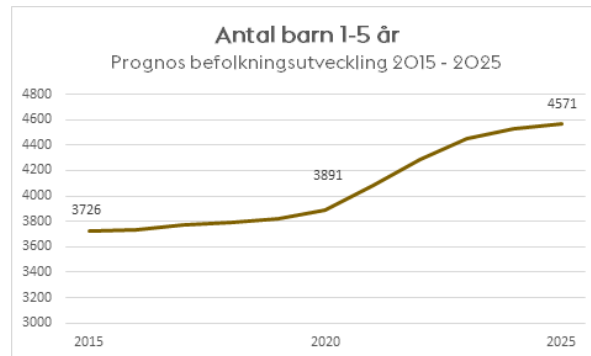
Befolkningsprognoser är ett av de viktigaste underlagen för långsiktig verksamhetsplanering. Alla årets prognoser utgår ifrån senast säkerställda siffror, vilket är faktisk befolkning 31 december 2015, och tar med viss reservation hänsyn till planerad nyproduktion av bostäder. Farstas befolkning beräknas att öka med 5 347 personer (9,6%) fram till 2020 och med 13 100 personer (23,5%) fram till 2025. Ökningen förväntas ske i alla åldersgrupper, utom den äldsta gruppen 80 år och över. Generellt förväntas medelåldern bli något lägre.

Prognos	0 år	1-5 år	6-15 år	16-19 år	20-64 år	65-79 år	80- år	Totalt
2015	740	3 726	6 075	2 108	33 996	5 907	3141	55 693
2016	767	3 737	6 398	2 253	34 772	6 081	3132	57 140
2017	798	3 775	6 691	2 298	35 484	6 245	3050	58 339
2018	810	3 787	6 823	2 310	35 691	6 423	2975	58 819
2019	828	3 823	6 994	2 337	36 168	6 612	2910	59 673
2020	853	3 891	7 164	2 433	37 009	6 827	2864	61 040
2021	893	4 085	7 393	2 564	38 261	7 125	2835	63 156
2022	931	4 283	7 592	2 678	39 401	7 329	2888	65 102
2023	961	4 450	7 740	2 810	40 389	7 526	2942	66 819
2024	972	4 533	7 822	2 895	40 998	7 689	3047	67 957
2025	973	4 571	7 888	2 965	41 392	7 875	3129	68 793

Åldersstrukturen kommer att förändras något i stadsdelsområdet. Den vuxna befolkningen 20-64 år förväntas öka i absoluta tal men minska sin andel av befolkningen till 2020, och ännu mer till 2025. Antalet barn och ungdomar (0-19 år) beräknas öka med ca 13% fram till 2020, och stadsdelsområdet kommer att långsamt få en högre andel skolbarn och ungdomar i åldern 16-19 år. Under de närmaste tre åren beräknas Farsta få ungefär 165 fler barn i förskoleåldern, vilket motsvarar ca 10 nya förskoleavdelningar. Omfattningen av planerad nybyggnation kan dock innebära ännu större befolkningsökningar.

2.1 Förskoleverksamhet

Staden planerar stora nybyggnationsprojekt i Farsta. Nyinflyttning av barn innebär att utbyggnad av förskolor är prioriterat och i en del planerade bostadsområden kommer det att finnas behov av flera nya förskolor. För att kunna driva förskola med god kvalitet inom given budget anser förvaltningen att förskolor med 6 avdelningar, tillagningskök och gård är att föredra.

Förvaltningens mål är att alla barn ska erbjudas en likvärdig förskola i enlighet med läroplanens statliga mål. En kartläggning genomförs för att se vilka förskoleområden som är i behov av extra insatser för att ha förutsättning att uppnå likvärdighet, samt vilka åtgärder som behöver vidtas. Forskning visar att tidiga insatser är viktiga för att kunna ge barn goda förutsättningar till utveckling. Barn i behov av särskilt stöd är därför en prioriterad grupp.

Med anledning av ett ökat antal barn med diagnos grav språkstörning har förvaltningen startat en liten avdelning med kompetens att möta dessa behov, språkförskolan Nallen. Förvaltningen kommer också att se över behovet av lokalanpassningar för barn med funktionshinder samt säkra att förskolepersonalens har kompetens att möta målgruppens behov.

Utifrån delrapporten *Förskolan-en god investering i jämlika livsvillkor* från *Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm* kommer förvaltningen att arbeta för att komma i kontakt med familjer med barn i åldrarna 3-5 år som inte är inskrivna i förskolan och som omfattas av allmän förskola. Syftet är att informera om rätten till förskola och dess positiva effekter på barnets utveckling och dess möjligheter att förbättra barnens hälsa och främja framtida skolprestationer.

Digitaliseringen inom förskolan kommer att ha allt mer betydande roll, både när det gäller utvecklingen av den pedagogiska verksamheten liksom möjligheten att stärka kommunikationen mellan förskola och hemmet. En förutsättning för att ta vara på digitaliseringens möjligheter är att alla medarbetare har en hög digital kompetens och använder digitala enheter i det pedagogiska arbetet. Genom att det införs gemensamma system för alla förskolor i staden skapas förutsättningar för en större likvärdighet för alla barn. Nya verktyg kräver att tid avsätts för utbildningar och förändringsarbete, och de nya systemen och behovet av nya roller kräver att resurser prioriteras och avsätts för detta.

2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid

Barnkonventionen ligger till grund för allt arbete inom fritidsverksamheten och anpassas efter olika målgruppers intressen och behov så att alla känner sig välkomna. Flickor, HBTQ-personer och ungdomar med funktionsnedsättning ska särskilt uppmärksammas.

De kommande åren ska förvaltningen ha extra fokus på att förebygga ohälsa och främja en prosocial utveckling bland barn och unga. Det förebyggande arbetet bygger på att skapa goda förutsättningar för ungdomar att mötas i meningsfulla aktiviteter på olika sätt. Utöver detta behövs också riktade insatser i samverkan med socialtjänst, skola och polis.

Folkhälsoarbetet är en naturlig del av fritidsverksamheten som ska främja barn och ungas val av livstil. Farsta har fortsatt höga ohälsotal och därför behöver den riktade idrotts-och

hälsoprofil som förvaltningen arbetat med fortsätta. Det mångåriga samarbetet med idrotts- och utbildningsförvaltningen kring aktiviteter och verksamhet fortsätter prioriteras.

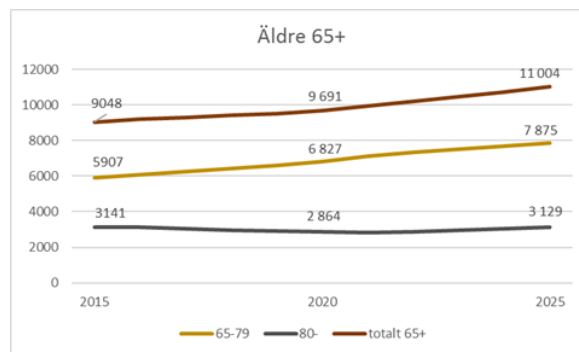
Förvaltningen satsar på ABC- och KOMET-cirklar riktade till föräldrar på temat ”Stärka banden mellan barn och föräldrar och förebygga konflikter”. Utbildning av vårdnadshavare i ”Alla barn i centrum” -metodik förväntas stärka skyddsfaktorer och minskar riskfaktorer. Personal på förskolenheterna i det lokala utvecklingsprogrammets utvalda områden kommer dessutom att få utbildning i ABC för pedagoger. Insatsen förväntas leda till metodutveckling på förskolan och sannolikt att fler vårdnadshavares väljer att gå ABC-utbildning.

För att bedriva verksamheten kostnadseffektivt och utveckla fritidsverksamheten ska förvaltningen se över öppettider och arbeta för att öppen förskolan, parklek och fritidsgårdar integreras i gemensamma lokaler. Två av förvaltningens parklekslokaler är dåligt skick och kommer att rivas. Förvaltningen ska tillsammans med fastighetskontoret utreda möjligheterna för en nybyggnation som rymmer de tre kategorierna i enlighet med stadsdelens lokalförsörjningsplan. Några av svårigheterna med att få nya parkleksbyggnader på plats är att det krävs detaljplaneändringar eftersom det är parkmark. Det är också ovisst vad kostnaderna för en ny parkleksbyggnad kan bli.

Barn och unga i förskole- och fritidsverksamheter ska ges möjligheter att själva få uttrycka sitt skapande och att regelbundet få kulturupplevelser via professionella kulturutövare. Ett samarbete med Kulturförvaltningen inleds där förskolebarn i Farsta får komma i kontakt med musik och ensemblespel utifrån en metod som kallas El Sistema.

2.3 Äldreomsorg

Enligt Swecos framskrivning av äldreomsorgsbehovet 2017 -2040 kommer behovet av äldreomsorg att minska i Farsta de kommande åren. Anledningen är att befolkningen i de äldre åldersgrupperna kommer att minska. Behovet beräknas bli lika stort som i dag först 2030.

Enligt region sydosts äldreboendeplan och de riktlinjer som staden har, är det generella riktmärket att 65% av behovet av platser inom regionen ska tillgodoses av boenden som drivs av kommunen själv i egen regi eller på entreprenadavtal. Sett till region sydosts utbud av vård och omsorgsplatser så uppfylls riktmärket idag och ett antal år framåt. År 2030 kommer tillgången av platser vara under riktmärket då behovet ökar och utbudet av platser beräknas minska. För att öka tillgången på platser planeras nybyggnation av boenden inom regionen.

Det är också viktigt att komma ihåg att tas även antalet vård- och omsorgsplatser som finns hos privata utförare inom regionen med i beräkningen, till exempel antalet platser hos

Stiftelsen Stora Sköndal, kommer det inte att råda någon brist på platser långt efter år 2030. Därtill ska även beaktas att till exempel stiftelsen planerar att utöka antalet vård- och omsorgsboenden de närmaste åren och att förvaltningen även fått information om att andra privata utförare är intresserade av att starta boenden för äldre inom stadsdelsområdet och regionen.

De äldre bor kvar hemma längre än tidigare, äldreomsorgen måste därför anpassa sig till nya förutsättningar. Det ställer höga krav på omsorg i hemmet, förebyggande aktiviteter och stöd till anhöriga. Kraven på specialisering inom områden som till exempel demens, psykiatri, missbruk och vård i livets slutskede ökar.

Förvaltningen bedömer att utvecklingen av digital teknik kommer att få stort utrymme i verksamhetsutvecklingen de kommande åren. Syftet är att öka kvaliteten och brukarens självständighet och samtidigt effektivisera verksamheterna.

2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Det finns en stor brist på särskilda boenden för personer med funktionsnedsättning i staden och stadsdelsområdet. Förvaltningen deltar aktivt i planprocessen. Minst två boenden med totalt 12 platser kommer att färdigställas under perioden i stadsdelsområdet och ytterligare några i övriga staden.

Tillgänglighetsfrågorna kommer fortsatt att vara i fokus och förvaltningen kommer tillsammans med nämndens pensionärs- och funktionshindersråd att arbeta med dessa frågor, dels genom att stöta på hyresvärdar och andra kommunala organ som har ansvar för gator och lokaler och dels själva göra granskningar av nämndens verksamheter utifrån olika tillgänglighetsaspekter.

Förvaltningen bedömer att digital teknik kommer att få allt större betydelse i stödet till personer med funktionsnedsättning och måste vara med i den utvecklingen.

2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Inom individ och familjeomsorgen är det högsta prioritet att erbjuda kvalificerad vård och behandling. Utbudet av förebyggande insatser och lokalt utvecklad öppenvård för barn, ungdomar och familjer samt vuxna med missbruk och psykisk ohälsa ska fortsätta att utvecklas.

Samarbetet med skolorna i Farsta är ett prioriterat område för att tidigt upptäcka och ge stöd till barnen och familjerna som behöver det för att barnens skolgång ska fungera.

För att motverka social oro och utagerande ungdomsgrupper på gator och torg behöver samverkan ske på olika nivåer mellan polis, skola, hyresvärdar, stadsdelsförvaltning och andra goda lokala krafter. Förvaltningen har en viktig roll som motor och koordinator i detta arbete vilket ger ökat behov av resurser.

2.6 Stadsmiljöverksamhet

Förslaget till ny översiktsplan har fokus på klimat, social hållbarhet och fokusområden för stadsutveckling. Enligt förslaget är Farsta ett av tre fokusområden i ytterstaden dit resurser ska styras för att komma igång med ett omfattande bostadsbyggande och stadsutveckling. Det

beräknas att cirka 2 500 bostäder kommer att påbörjas eller färdigställas under 2018–2020. Av dessa bostäder finns åtminstone cirka 170 i så kallade Stockholmshus. Ytterligare bostäder ska byggas inom områdena Telestaden (cirka 3 000), Magelungens strand (800) och Stora Sköndal (4 000–6 000) men hur stor andel av dessa planerade bostäder som kommer att påbörjas inom perioden är svårt att säga.

I samband med nya planarbeten är förvaltningen med och bevakar att behovet av förskolor, gruppboende och servicelägenheter tillgodoses i kommande projekt.

Antalet boende i stadsdelsområdet kommer att öka markant vilket innebär ett ökat slitage i våra parker. Kommande parkplan visar att vi måste värna våra plana grönytor om vi ska kunna skapa en rimlig andel parkyta per invånare.

Det finns stora områden med naturmark, bland annat värdefulla ekmiljöer, där skötseln behöver förbättras. För denna typ av insatser bör det vara möjligt att söka särskilda medel på liknande sätt som för naturreservat.

På alla nya förskolor ska fraktionen matavfall inrymmas i verksamhetens avfallshantering. Avfallsutrymmen som byggs ska vara tillräckligt stora att rymma ett extra kärl. Där förvaltningen har rådighet över avfallshandlingen ska samtliga verksamheter som alstrar matavfall sortera detta separat för biologisk hantering.

Förvaltningens bilar ska successivt bytas ut till elbilar eller bilar som är anpassade för fordonsgas eller etanol och det totala antalet bilar ska minska.

2.7 Ekonomiskt bistånd

Det finns en relativt stor grupp som är långtidsberoende av försörjningsstöd. En viktig inriktning de kommande åren är att fokusera mer av insatserna på rehabilitering och stöd. Arbetsmetoder måste utvecklas och det sociala förändringsarbetet behöver få mer utrymme, så att förvaltningen bättre kan utforma utredning och stöd efter individens behov och förutsättningar.

2.8 Arbetsmarknadsåtgärder

Samarbetet med arbetsförmedling och Jobbtorget är mycket viktigt och dess former behöver utvecklas. De sökandes resurser måste komma i förgrunden och aktiviteterna för att komma in på arbetsmarknaden måste vara individuellt anpassade. Tillsammans med Jobbtorget ska även arbetet med att erbjuda visstidsanställningar till personer som har försörjningsstöd utvecklas.

2.9 Övrigt

3 Sammanfattande ekonomisk analys

Budgetramarna för 2018 och 2019 är antagna av kommunfullmäktige i samband med beslutet om budget 2017. Budgetplanen för 2020 är densamma som för 2019. Planerna grundar sig i sin tur på de prestationer som var aktuella våren 2016. Budgetramen för Farsta stadsdelsnämnd ökar något under planeringsperioden, prestationsförändringar undantagna, vilket grundar sig på antaganden om ökade volymer inom främst äldreomsorgen samt indexuppräknningar.

Ekonomiska bedömningar

Förvaltningens nettoomslutning för driftverksamheten uppgår till 1 534,8 mnkr för 2017 vilket är en minskning med 11,0 mnkr jämfört med bokslut 2016. Enligt kommunfullmäktiges plan kommer nämndens budget att uppgå till 1 538,0 mnkr 2018 och 1 543,3 2019 och 2020.

Med kommande förväntade löneökningar och med en uppräknig av hyror, varor och andra tjänster beräknas en kostnadsökning på cirka 35 mnkr årligen under planperioden. Denna kostnadsökning innebär att förvaltningen löpande ser över och anpassar sin organisation för att uppnå nödvändiga kostnadseffektiviseringar. En svårighet i detta sammanhang är att utbyggnaden av förskoleverksamheten innebär ökade lokalkostnader för nyproducerade förskolelokaler.

3.1 Drift

Antalet barn i förskoleålder förväntas öka i stadsdelsområdet under planperioden och utbyggnaden av förskoleverksamheten är en utmaning för förvaltningen. Under 2016 minskade antalet inskrivna barn i de kommunala förskolorna på grund av att det öppnade fler förskolor i egen regi.

Enligt befolkningsprognoserna minskar antalet äldre över 80 år samtidigt som befolkningen mellan 65-79 år, som inte förväntas ha lika stort omvårdnadsbehov, ser ut att öka. Budgetläget inom äldreomsorg är fortsatt ansträngt och ett minskat behov av insatser är avgörande för en budget i balans. Antalet placeringar i heldygnsomsorg fortsatte minska under 2016 och ligger nu nära förvaltningens planeringsnivå.

De största budgetmässiga utmaningarna för äldreomsorgen är förutom beställarbudgeten den kommunala utföraren av hemtjänst, som sedan det nya ersättningssystemet för hemtjänst infördes har redovisat underskott.

Förvaltningen fortsätter att se över möjligheten till samordningsvinster och effektiviseringar inom administrationen efter social- och äldreförvaltningens inflyttning till samma fastighet som stadsdelsförvaltningen på Storforsplan i Farsta centrum. Samlokalisering av förvaltningarnas konferenslokaler, IT-funktioner och personalmatsal är redan genomförd.

3.2 Investeringar

De parkinvesteringar som föreslås under åren 2018–2020 är upprustning av parkleken Måsen i Fagersjö, ett belyst motionsspår i Majroskogen, anläggning av en naturlekplats i Fagersjöskogen och utveckling av Farsta strandpark. Förvaltningen föreslår även att reinvesteringar görs för trappor, murar, belagda parkvägar, parkmöbler och utrustning, räcken och staket samt planteringsytor.

Planering för upprustning av lekparken Måsen i Fagersjö startar under 2017. Parken ska utvecklas till en park för alla, en mötesplats över generationsgränserna. För att utveckla kommunikationen med invånarna samt invånarnas möjlighet till inflytande och delaktighet genomförs en medborgarbudget.

En utredning om motionsspår inom Farsta stadsdelsområde genomfördes 2016. Nämnden valde att gå vidare med det alternativ som föreslogs i Majroskogen. Motionsspåret blir cirka 4,5 kilometer. I samband med anläggningen av spåret bör även entréerna till skogsområdet ses

över.

Förvaltningen får allt fler önskemål om att anlägga en naturlekplats i stadsdelsområdet. Förslaget är att göra en plats med exempelvis en hinderbana, regnskydd och lek av naturmaterial på en lämplig plats i Fagersjöskogen. Syftet är att skapa en målpunkt i skogsområdet för picknick, lek och lärande om naturen.

Farsta strandpark är ett 12 hektar stort parkområde som ligger vid Magelungens norra strand, söder om Farsta centrum. Inom parkområdet ligger Farstastrandsbadet och Farsta gård med anor från 1300-talet. I nordväst finns det en gångbro till Farstanäset, som är planlagt som friluftsområde. Genom parken går strandstråket Magelungen–Drevviken som löper mellan Rågsveds friområde och Flatens naturreservat.

I fokusområde Farsta planeras det för cirka 8 000 bostäder vilket kommer att ställa högre krav på kvalitativa parker. Strandparksområdet föreslås utvecklas med en stor variation av aktiviteter. Även platser för ro och vila behöver skapas. Strandparken kommer att bli en stadsdelspark i ett område där det idag råder parkbrist.

Reinvesteringar som föreslås är åtgärder som syftar till att förlänga livslängden på befintliga anläggningar.

3.3 Betydande projekt som inte är investeringar

Ej aktuellt.

4 Övriga redovisningar

Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med Barnkonventionen

Barnkonventionen bör ligga till grund för allt arbete som berör barn. Förvaltningen behöver säkerställa att barnperspektivet beaktas och påverkar beslut och åtgärder som direkt och indirekt berör barn och unga i Farsta. Inom förskoleverksamheten görs regelbundet barnkonsekvensanalyser vid förändringar och det arbetet behöver utvecklas och kvalitetssäkras genom att se över personalens kompetens i frågan. Arbetet på förskolan med barns inflytande är en naturlig del då detta också anges tydligt i våra statliga styrdokument. Fritidsverksamheten arbetar fortsättningsvis med barns och ungdomars medbestämmande.

Inom socialtjänstens samtliga verksamhetsgrenar pågår arbetet med att utveckla ett systematiskt sätt att uppmärksamma barnen och barnens situation oavsett skälet till varför ärendet uppkommit och initierats. Inom samtliga utredningsverksamheter arbetar och utvecklar man olika manualer och bedömningsinstrument som ska säkra att barnen uppmärksammas och att analyser görs innan beslut fattas gällande vilka konsekvenser dessa beslut får för barnen och barnens behov. I arbetet med dessa barnkonsekvensanalyser används det stödmaterial som socialförvaltningen tagit fram.

Personal- och kompetensförsörjning

En utmaning de kommande åren är arbetet med att sänka sjukfrånvaron. Trots ett omfattande och tidigare lyckat arbete med olika aktiviteter och åtgärder har sjukfrånvaron ökat. Nya

metoder måste prövas både på lokal och på central nivå och för att lyckas behövs stöd i arbetet både ekonomiskt och med metodutveckling.

Ett prioriterat område är också att minska personalomsättningen, särskilt bland förskollärare, socionomer och sjuksköterskor. För att rekrytera och behålla kompetenta biståndshandläggare och socialsekreterare arbetar förvaltningen i enlighet med stadens handlingsplan för att skapa en bra arbetsmiljö och arbeta med ständiga förbättringar och uppföljningar av socialsekreterarnas arbetsförhållanden.

Förskolverksamheten förväntas ha fortsatta svårigheter med att rekrytera förskollärare på grund av stor konkurrens om målgruppen och för att antalet förskollärare som utbildas är färre än behovet. Förvaltningen planerar en aktiv marknadsföring av vad Farstas förskoleverksamhet kan erbjuda. Vidare är ambitionen att höja andelen högskoleutbildad personal och säkra att utbildade tillsvidareanställda erbjuds barnskötarutbildning.

En framgångsfaktor för att vara en attraktiv arbetsgivare kan vara att se över enhetschefers arbetssituation och möjligheter till att vara närvarande ledare. Eftersom det råder en viss otydlighet i enhetschefers och biträdande chefers roller samt ansvarsområden behöver det kartläggas. Dessutom behöver arbetsgruppernas storlek ses över och analyseras. En annorlunda organisation kan innebära lägre sjukfrånvaro och personalomsättning.

En annan faktor för att vara en attraktiv arbetsgivare är en större likvärdighet i staden när det gäller förmåner och arbetsgivarerbjudanden. Möjligheter till kompetensutveckling och karriärmöjligheter behöver tydliggöras och samarbetet med högskolor och universitet utvecklas.

Beslutade omstruktureringar på Edö äldreboende kommer att innebära ett fortsatt aktivt omställningsarbete där bemanningen kontinuerligt följs och åtgärder vidtas för att inte hamna i övertalighet.

Lokalt utvecklingsprogram

Arbetet med det lokala utvecklingsprogrammet fortsätter enligt plan. De prioriterade områdena står fast och dessa är trygghet, hälsa, demokrati/medinflytande och egen försörjning. En förutsättning att de uppsatta målen ska uppnås är att förvaltningen fortsatt tilldelas extra budgetmedel för demokratiseringsåtgärder. Förvaltningen söker också pengar från sociala investeringsfonden. De andra nämnder och externa aktörer som förvaltningen behöver samarbeta med är främst arbetsmarknadsförvaltningen, idrottsförvaltningen, trafikkontoret, Familjebostäder, Stockholmshem och när det gäller trygghetsfrågor även polisen. Arbeta med den andra medborgarbudgeten i Fagersjö pågår och förvaltningen utvärderar och drar lärdomar av de medborgarbudgetprocesser som genomförts för att utveckla arbetssätt som ger invånarnas möjlighet till medinflytande.

Arbete med nyanlända

Ett antal boenden för nyanlända har etablerats i Farsta. Individ och familjeomsorgen behöver rustas för att tillgodose de särskilda behov av socialt stöd som eventuellt kan uppstå hos denna målgrupp. Det kan handla om tillgång till samhällsvägledning, konkret stöd i kontakten med myndigheter, men även om mer kvalificerat individ- och familjestöd.

Förvaltningen har goda erfarenheter av att integrera flyktingbarn i förskole- och fritidsverksamheter. Om migrationsboenden i Farsta med målgruppen familjer etableras

behöver dessa kontaktas för att informera om möjligheten att delta i vår verksamhet.

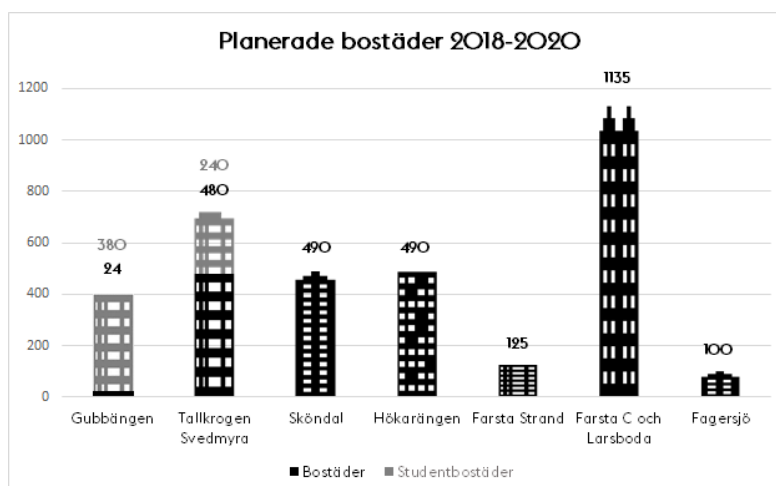
5 Lokalförsörjningsplan

5.1 Inledning

Förvaltningens samtliga verksamheter arbetar aktivt för bättre lokalsamordning och avveckling av lokaler som inte behövs. Detta är ett led i förvaltningens effektiviseringsarbete.

5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler

Under perioden 2018-2020 planeras cirka 2 500 bostäder, exklusive studentbostäder, byggas i Farsta stadsdelsområde. Beräkningen av planerade bostäder är under ständig förändring och antalet är en uppskattning utifrån bästa tillgängliga uppgifter just nu.

Förskolan

Enligt Swecos prognoser kommer antalet barn i förskoleåldern att öka med 165 barn till 2020. Det stora antalet planerade bostäder ger dock anledning att räkna med ett något högre antal barn, vilket tidigare ökning av förskoleplatsbehov också visat. Förvaltningen använder kommunfullmäktiges riktlinjer om 25 nya förskoleplatser för varje 100 bostäder som tillkommer. Samtliga 2500 planerade bostäder kommer inte att kunna stå färdiga år 2020, men cirka 900 av dessa bostäder är idag under produktion, och behöver tas med i beräkningen. Om en fjärdedel av dessa 900 tillkommande bostäder är kategoriboende för personer utan barn innebär nyproduktionen ett ökat behov av ytterligare cirka 70 nya förskoleplatser.

Fritid

Förvaltningen bedriver verksamhet i fem fristående parklekshus. Två av lokalerna har dömts ut och ska rivras och ersättas, men detta förutsätter att Stadsbyggnadskontoret fattar erforderliga beslut kring bygglovsfrågor.

Äldreomsorg

Av stadsdelsområdets befolkning var 16,2 procent 65 år eller äldre vid utgången av 2015. 5,7

procent av befolkningen var 80 år eller äldre. I absoluta tal förväntas antalet personer över 65 år att öka med 396 fram till år 2020 enligt prognos från Sweco. I åldrarna över 80 år förväntas däremot en minskning med 186 personer.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Under perioden 2018-2020 beräknas behovet av lägenhet i gruppbostad öka med drygt 20 personer och för servicebostad ökar behovet med cirka 8 personer.

Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Under perioden 2018-2020 ökar behovet av boende enligt SoL (Socialtjänstlagen) för personer med psykisk funktionsnedsättning. Cirka 20 personer bedöms vara i behov av servicebostad eller gruppbostad och cirka 35-40 personer behöver stödboende. Inom kategorin stödboende finns behov av profilboende för unga vuxna i åldern 20-29 år med neuropsykiatrisk problematik samt samsjuklighet.

Det finns även behov av stödboende för de äldre personerna i målgruppen (ca 50-65 år). Antalet försöks- och träningslägenheter behöver utökas med cirka 20 lägenheter. Behovet ökar även bland yngre personer.

5.3 Kapacitetsbeskrivning

Förskola

I stadsdelsområdet finns 42 förskolor med 2 238 inskrivna barn i kommunal regi och 23 förskolor med 898 inskrivna barn i enskild regi. 169 förskolebarn är inskrivna hos privata dagbarnvårdare.

Fritid

Verksamhet bedrivs i elva lokaler. Fem fristående parklekshus och sex lokaler inhyrda i bostadshus. Verksamheter som bedrivs är öppen förskola, fritidsgård och parkleksverksamhet.

Äldreomsorg

Antalet platser på kommunala vård- och omsorgsboenden inom Farsta stadsdelsförvaltning inklusive entreprenader:

Boende	Platser 2016
Edö gruppboende	51
Edö vård- och omsorgsboende	37
Postiljonen	96
Ängsö	13
Veckobo	11
Summa	208

Utöver detta finns 283 platser (161 demens, 122 somatik) på privata vård- och omsorgsboenden inom LOV. Se vidare bilagan Boendeplanering för äldre 2018, 2019-2020 med utblick mot 2030/2040 för region Östra Söderort.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Det finns 55 lägenheter i stadsdelens gruppboendestäder enligt LSS och 7 lägenheter för stödboende/särskilt anpassad bostad för personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning insprängda i vanlig bostadsbebyggelse.

Individ och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Socialpsykiatrin har en gruppboendestad enligt SoL (Socialtjänstlagen) med 8 lägenheter och 23 lägenheter för stödboende.

Farsta stadsdelsförvaltning hyr för närvarande 62 tränings- och 43 försökslägenheter.

Stadsdelen har två boenden för målgruppen psykiatriska funktionsnedsättningar: Frimärket och gruppboendet Lingberga.

5.4 Förändringar i lokalbeståndet

Förskolan

I Farsta stadsdelsområde finns 148 förskoleavdelningar. 32 av dessa finns för närvarande i paviljonger med tillfälligt bygglov på förskoletomter, på parkmark eller på skolgårdar. För 14 av dessa avdelningar kommer de tillfälliga byggloven att löpa ut under planperioden. Tillfälligt bygglov har utökats och kan sedan april 2014 beviljas att gälla upp till femton år. Förvaltningen har samrått med stadsbyggnadskontoret om vilka paviljonger som skulle kunna beviljas permanent bygglov och/eller var nya permanenta förskolor skulle kunna byggas istället för paviljonger.

Många förskolor som förvaltningen driver är gamla och har omfattande behov av renovering. Flera är byggda med platta på mark och ett växande problem är inträngande fukt från grunden. De flesta av dessa förskolor uppvärms med direktverkande el. Det finns ett stort behov av en övergripande översyn av konsekvenserna ur såväl ekonomisk som verksamhetsmässig aspekt om dessa gamla förskolor ska renoveras eller rivs och ersättas av nya.

Under perioden planeras nya permanenta förskolor i samband med nybebyggelse men också för att ersätta paviljonger, andra tillfälliga lokaler och befintliga förskolor som måste avvecklas.

De förskolor vars tillfälliga bygglov kommer att löpa ut är: Sunnan med två avdelningar (Centrala Farsta), Gläntan med fyra avdelningar (Gubbängen), Håven med två avdelningar (Sköndal), Ängen med två avdelningar (Gubbängen) och Ejdern med fyra avdelningar (Fagersjö).

Utbildningsförvaltningen har anmält behov av att överta en paviljong med två avdelningar vid Sköndalsskolan och en paviljong med två avdelningar vid Sandåkraskolan (båda belägna i Sköndal). Om möjligt kommer dessa 4 paviljonger att överlämnas till utbildningsförvaltningen.

Förskoleområde Tallkrogen/Svedmyra

Inga förändringar beräknas bli verkställda under perioden. Total renovering av förskolan Regnbågen kommer att undersökas. Bygglov finns för en paviljong med en avdelning vid förskolan Morkullan på Morkullsvägen, och paviljongen uppställs om behovet i området

skulle öka.

Förskoleområde Gubbängen

Inom planperioden finns en möjlig nettoökning på 1-3 avdelningar.

- Förskolan Gläntan på Ramvägen 19 består av fyra avdelningar i paviljong med tillfälligt bygglov. Förvaltningen har ansökt via Sisab om detaljplaneändring för ett permanent förskola om 8 avdelningar på samma plats. Pågående utredning.
- Förskolan Ängen, Gubbängsvägen 111, består av en permanent förskola som är i dåligt skick samt en paviljong. Förvaltningen har gett uppdrag till Sisab att planera avvecklingen av befintlig paviljong om två avdelningar samt rivning av befintlig permanent förskolebyggnad med tre avdelningar i syfte att bygga en ny permanent förskola med åtta avdelningar på samma plats.
- Förskolan Lövlunda med sex avdelningar varav två i paviljonger. SISAB har fått i uppdrag att undersöka möjligheterna att uppföra en ny permanent byggnad (4-6 avdelningar) som ersättning för de befintliga paviljongerna.
- Förskolan Skeppet (fem avdelningar i två separata paviljonger) inom Gubbängsskolans skolgårdområde har problem med transporter av mat och varor till förskolan. När kapaciteten av förskoleplatser generellt ökar inom området kommer förskolepaviljongerna att avvecklas.

Förskoleområde Hökarängen

Inom planperioden finns en möjlig nettoökning på 13 avdelningar.

- En ny permanent förskola med sex avdelningar kommer att byggas i kvarteret Kryddboden, vid Lingvägen, Projekteringen ska påbörjas i början av 2017 och beräknas vara klar för inflyttning december 2018.
- Den kommande förskolan Kryddboden ska ersätta den befintliga förskolepaviljongen Trollgården med tre avdelningar som stadsdelsnämnden har uppfört på arrenderad mark på Lingvägen 188. Arrendet sägs upp 2018 för att ge plats till ny bebyggelse av bostäder
- Förskolan Frida med två avdelningar har ett omfattande underhållsbehov. Rivning av befintlig byggnad och planering av en permanent förskola med sex avdelningar utreds av SISAB.

Förskoleområde Sköndal

Inom planperioden finns en möjlig nettoökning om 4 avdelningar.

Följande förskolor är under projektering:

- Lilla Sköndal, nybyggnadsområde etapp 2 vid Ester Ellqvists väg, planering pågår för att uppföra SISAB:s konceptförskola med sex avdelningar, beräknad inflyttning sommaren 2018.
- Vid Sköndalsvägen 130 planeras en ny förskola med sex avdelningar som ersättning för befintlig paviljong med två avdelningar. Den nya förskolan beräknas att färdigställas under sommaren 2018.
- Förskolan 44:a vid Sköndalsvägen 44, planeras för ombyggnation under 2018 och utökning med en avdelning från fyra till fem.

Följande förskolor kan bli föremål för avveckling:

- Förskolan Sandslottet med två avdelningar i paviljong ligger inom Sandåkraskolan område. Utbildningsförvaltningen har uttryckt starkt önskemål om att använda byggnaden för skoländamål.
- Förskolan Holmen med tre avdelningar ligger inom Sköndalsskolans område. Utbildningsförvaltningen vill använda byggnaden för skoländamål.
- Förskolan Håven vid Sköndalsvägen 130, som består av en paviljong med två avdelningar belägen i en före detta lekpark kommer att avvecklas under maj månad 2017.
- Under pågående ombyggnad vid förskolan Lagunen har en tillfällig paviljong med 2 avd. ställdes upp vid Efraim Dahlins Väg. Paviljongen planeras även kunna användas för evakuering i samband med ombyggnad av förskolan 44.an samt att en ny permanent förskola byggs på Sköndalsvägen 130 istället för paviljongförskolan Håven, Paviljongen kommer att sägas upp när nya Håven är på plats.

Förskoleområde Centrala Farsta

Inom planperioden finns en möjlig nettoökning på 12-14 avdelningar.

- Hästhagens bollplan. SISAB:s konceptförskola med åtta avdelningar planeras. Inriktningsärende Farsta SDN december 2013. SISAB har ansökt om markanvisning. Detaljplan kommer att tas fram för förskolan och bostäder inom området kring Sunneplan.
- Kv. Klockelund i Larsboda, pågående projektering om ny förskola med 6 avdelningar i samband med nybebyggelse av ca.500 bostäder i området. Pågående detaljplaneprocess.
- I samband med planerade exploateringen vid Farstastråket planeras en ny förskola med 6-8 avdelningar som skall ersätta en befintlig förskola om två avdelningar vid Sunneplan som är i dåligt skick.

Projekt under utredning eller förhandling, ej inom planperioden:

- Utredning pågår gällande möjligheten att uppföra en permanent förskola med cirka åtta avdelningar i anslutning till Kvickenstorpsskolan.
- Förskolan Ekeberga, tre avdelningar och en avdelning paviljong, måste rivras för att lämna plats för en ny förskola i samband med att Farsta sjukhem rivs och nya bostäder byggs inom området. Stadsdelsnämnden har uppdragit åt förvaltningen att hos SISAB beställa förslagshandlingar för uppförande av en konceptförskola med sex avdelningar i kvarteret Perstorp 2 i Farsta.
- Förvaltningen samråder med Stadsbyggnadskontoret och Familjebostäder gällande placering och projektering av en komplementförskola med 4 avdelningar i flerbostadshus i samband med planerad bebyggelse i kvarteret Perstorp.

På längre sikt, fram till 2030, kommer centrala Farsta att förtätas med cirka 6 000 nya bostäder. Det ställer krav på att samhällsservicen inklusive skolor och förskolor byggs ut i takt med det behov befolkningsökningen kommer att medföra. Förvaltningen deltar aktivt i arbetet med att utveckla Farsta till en tyngdpunkt i södra Stockholm. Ett förslag till basförskolor och komplementförskolor har tagits fram och kommer att ingå i underlaget till programmet för Tyngdpunkt Farsta. Gällande området Telestaden pågår planering för cirka 3000 bostäder

inom de närmaste åren, vilket beräknas ge ett förskolebehov om cirka 750 platser. Förvaltningen kommer löpande samråda med bl a stadsbyggnads-, och exploateringskontoret, utbildningsförvaltningen samt SISAB för att bevaka förskolefrågorna.

Förskoleområdet Farsta Strand

I Farsta Strand planeras 125 nya bostäder, vilket betyder ett fortsatt ökande behov av förskoleplatser. Det är redan idag svårt att möta behovet av förskoleplatser och det är även svårt att hitta lämplig mark eller lokaler för ny- eller ombyggnad.

Projekt under utredning eller förhandling, ej förväntat genomförande inom planperioden:

- Ersätta förskolan Sagoskogen i Magelungsskolans lokaler. Skolan har stort behov av dessa lokaler.
- Förvaltningen har gett uppdrag till Sisab att ansöka om utökad markanvisning för större tomt för förskolan Guldgruvan vid Ekshäradsgatan 3, i syfte att riva den befintliga förskolebyggnaden med 3 avdelningar som är i dåligt skick och inrätta en konceptförskola om 6-8 avdelningar på samma plats.
- Pågående planering gällande en ny förskola med fyra avdelningar i samband med att Familjebostäder nya bostäder vid kvarteret Kymmendö 3, Brunskogsbackens centrum.
- Högerudsbacken, pågående utredning om att etablera en 6 avdelnings förskola.
- Pågående utredning gällande möjligheten att inrätta en förskola med 6-8 avdelningar Grusplan mellan Boforsgatan 4 och pendeltåget.
- Pågående utredning gällande möjligheten att utöka kapaciteten vid förskolan Skogsbacken vid Brunskogsbacken 6.
- I samband med Familjebostäders planerade exploatering kring Nordmarksvägen planeras en ny förskola med 6-8 avdelningar i kv. Bjurö.

Förskoleområdet Fagersjö

Inom perioden förväntas inga förändringar i kapacitet, men projektering pågår gällande flytt av förskolan Ejdern till en ny paviljongbyggnad med 4 avdelningar i Fagersjöskolans skolgård under sommaren 2017.

Fritid

I samband med nybyggnation av utdömda lokaler planeras att i högre grad än i dagsläget inrymma alla tre kategorierna öppen förskola, parklek och fritidsgård i samma byggnad.

Förvaltningen arbetar tillsammans med fastighetskontoret för en nybyggnation som kan inrymma öppen förskola, parklek och fritidsgårdsverksamhet. Lokal- och personalresurser kan genom en sådan lösning utnyttjas effektivt.

För en av parklekarna har en arkitektfirma anlåtats för att presentera ett ritningsförslag som kan gå vidare till en bygglovsansökan. De gamla parkleksbyggnaderna står på parkmark och är inte inritade i detaljplanen för området.

Äldreomsorgen

Hus C på Edö är i dag tomställt i väntan på ombyggnation. Ombyggnationen innebär att det i hus C ska inrymmas 107 vård- och omsorgsboendeplatser.

Halva hus B på Edö inrymmer i dag vård- och omsorgsboende och den andra halvan är

servicehus. Huskroppen ska återlämnas till Micasa. Förvaltningens biståndsbedömda dagverksamhet bedrivs på i lokaler på Edö.

Den kommunala hemtjänsten har i dag lokaler på Nykroppagatan i Centrala Farsta och på Gubbängstorget i Gubbängen. Verksamheten på Nykroppagatan kommer att flytta till lokalen vid Larsbodavägen, f.d. förskolan Kråkan, under 2017. Verksamheten i Gubbängen behöver nya lokaler för att bättre svara upp mot krav på bland annat omklädningsrum.

Öppna mötesplatser för seniorer finns i aktivitetshuset Tuben i Farsta Centrum och i 49:an i Fagersjö.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning inkl. socialpsykiatri

Enligt kommunfullmäktiges beslut ska utbyggnadstakten av bostäder för personer med fysiska och psykiska funktionsnedsättningar öka. Stadsdelsnämnderna ska vidta åtgärder för att klara årsmålet om 100 nya bostäder varje år. De flesta nya bostäder i Stockholm byggs i flerfamiljshus. Men inom målgruppen för kommunfullmäktiges beslut finns även ett stort antal människor som behöver en mer avskild boendeform. Många av dessa kan på grund av sina funktionsnedsättningar idag inte beredas bostad i Stockholm utan hänvisas till andra delar av landet långt från sin egen familj.

Farsta stadsdelsnämnd har beslutat att pröva möjligheten att bygga en till två friliggande gruppboendestäder med inriktning för gruppen med svår autism och andra funktionsnedsättningar som innebär svårighet att bo i flerfamiljshus. En tomt för detta kommer att sökas genom exploateringskontoret. Förvaltningen kommer även att undersöka möjligheten att bygga dessa gruppboendestäder inom Stiftelsen Stora Sköndals område.

En gruppboendestad med sex lägenheter (LSS) planeras i Stora Sköndal etapp två i flerfamiljshus som Skanska bygger. Inflyttning beräknas ske under hösten 2017.

Intresse har anmälts till flertal andra byggprojekt i stadsdelen.

För gruppen med psykisk funktionsnedsättning behövs fler boenden som alternativ till boende på Hem för vård och boende (HVB). Förvaltningen anmäler intresse för ett antal lägenheter i de planerade bostadsprojekten vid Telestaden och Drevvikens strand där minst 450 lägenheter ska inrymmas. Det är oklart om lägenheterna blir inflyttningsklara inom planperioden.

5.5 Kostnadsutveckling

Förskola

Förskolornas hyreskostnad uppgår till cirka 39 mnkr under 2016 och den planerade nyproduktionen innebär en ökad hyreskostnad på cirka 20 mnkr under perioden. Det är därför viktigt att i tid säga upp och lämna gamla förskolelokaler som inte kommer att behövas. Ett problem är att nybyggda förskolor har höga hyror som inte täcks av schablonen. Förvaltningen kompenseras till viss del av den centrala ersättningen för förskolor med hög hyra, men den totala hyreskostnaden kommer att öka.

Fritid

Förvaltningen kan lämna dyra hyreskontrakt genom att integrera fler verksamheter under samma tak. Det blir dessutom mer effektivt kring personal och andra resurser

Äldreomsorg

Lokalkostnaderna beräknas öka på sikt på grund av kommande ombyggnation av Edö vård- och omsorgsboende. Fastigheten ska byggas om helt och den ena huskroppen ska överlämnas till fastighetsägaren Micasa. Hyran för den kvarvarande huskroppen kommer att höjas.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning inkl. socialpsykiatri

Förvaltningen beräknar att de nya gruppboendena som planeras kommer att innebära en årlig kostnadsökning för stadsdelsnämnden med cirka 1 mnkr.

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri och funktionsnedsättning

Verksamhetens totala hyreskostnader under 2016 uppgick till cirka 17,5 mnkr och intäkterna uppgick till drygt 13,2 mnkr.

5.6 Effektiviseringsmöjligheter

Där det är möjligt kan förvaltningens förskolechefer ha sin arbetsplats i verksamhetslokaler, därmed kan administrativa lokaler som ligger utanför förskolelokalerna sägas upp. När nya förskolor byggs planeras dessa rymma administrativ personal.

5.7 Övrigt

Förvaltningens samtliga verksamheter arbetar aktivt för bättre lokalsamordning och avveckling av lokaler som inte behövs. Detta är ett led i förvaltningens effektiviseringsarbete.